

OD AUTORÓW

Niniejszy numer „Alkoholizmu i Narkomanii” zawiera artykuły przedstawiające kilka tematów badawczych realizowanych aktualnie przez Instytut Psychologii Zdrowia w Warszawie, a w szczególności wyniki największego programu poświęconego analizie przebiegu i efektów terapii uzależnienia od alkoholu, prowadzonego w blisko 40 placówkach odwykowych na terenie Polski (tzw. Sieć placówek objętych programem APETA).

Instytut Psychologii Zdrowia od ponad dziesięciu lat zajmuje się szkoleniem pracowników lecznictwa odwykowego i opracowywaniem nowych metod terapii i pomocy psychologicznej dla osób z problemami alkoholowymi.

Stanowi to kontynuację działań zainicjowanych w latach 1983/84 w ramach programu LUDZIE POMAGAJĄCY LUDZIOM Z PROBLEMAMI ALKOHOLOWYMI realizowanego przez Polskie Towarzystwo Psychologiczne w latach osiemdziesiątych. Program ten był częścią tzw. problemu międzyresortowego „Zdrowotne i społeczne problemy związane z alkoholem i innymi substancjami uzależniającymi” koordynowanego przez Instytut Psychiatrii i Neurologii pod kierunkiem prof. Ignacego Walda.

Prowadzone wtedy badania pokazały ogromne deficyty w zakresie kwalifikacji zawodowych pracowników służby zdrowia zajmujących się leczeniem alkoholików oraz nieskuteczność tradycyjnych oddziaływań terapeutycznych. Ponad 75 % badanych uważała alkoholików za „degeneratów”, połowa sądziła że należy ich karać oraz że prokuratorzy, sądy i więzienia mogą skutecznie pomagać alkoholikom, ponad 40 % twierdziło że to nie jest choroba i że alkoholikowi nie można pomóc.

W latach 1985/86 opracowana została nowa metodyka szkolenia pracowników lecznictwa odwykowego, której efektywność została potwierdzona badaniami empirycznymi. Dzięki wsparciu i inicjatywie prof. Walda i Instytutu Psychiatrii i Neurologii wyniki tamtych badań i poszukiwań nowoczesnych technologii oddziaływań zostały wdrożone do praktyki polskiej służby zdrowia przez utworzony w końcu lat osiemdziesiątych Instytut Psychologii Zdrowia i Trzeźwości, którego aktualna nazwa brzmi Instytut Psychologii Zdrowia.

Instytut prowadzi teraz pięć szkół w których profesjonaliści i paraprofesjonaliści szkolą się w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych. Są to: Studium Po-

mocy Psychologicznej, Studium Terapii Uzależnień, Szkoła Rozwiązywania Lokalnych Problemów Alkoholowych STRATEGIA, Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz PRO czyli Program Rozwoju Osobistego dla liderów środowisk samopomocy. W skład IPZ wchodzi również Dział Badań i Ekspertyz, Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy, Ośrodek Psychoterapii i Rehabilitacji Rodzin Alkoholowych oraz Dział Wydawnictw.

W 1994 roku po dziesięciu latach od wspomnianej diagnozy pracowników służby zdrowia podjęte zostały badania nad efektami terapii osób uzależnionych, opartej na koncepcji uzależnienia i procedurach terapeutycznych opracowanych przez pracowników i współpracowników Instytutu. Program badawczy nosi nazwę APETA - Analiza Przebiegu i Efektów Terapii Alkoholików.

Dotychczasowe wyniki tych badań, dotyczące wybranych aspektów efektów terapii oraz koncepcje uzależnienia i psychoterapii przedstawiamy w kolejnych artykułach. Znaczna część pracowników zatrudnionych w 40 placówkach, na terenie których prowadzone są badania, to absolwenci szkół Instytutu, a część z nich od lat współpracuje z Instytutem na stałe. Warto podkreślić, że realizacja tego programu badawczego miała na celu nie tylko empiryczną ewaluację przebiegu psychoterapii i jej efektów. Bardzo ważnym zadaniem było również wprowadzenie do praktyki placówek odwykowych systematycznego monitorowania pracy z pacjentami oraz dostarczenie zespołom terapeutycznym empirycznych informacji zwrotnych o przebiegu i skutkach ich pracy, w nadziei że przyczyni się to do ulepszania pracy terapeutycznej i podniesienia standardów profesjonalnych całej placówki. Ten rodzaj efektów mieliśmy okazję zaobserwować w prawie wszystkich placówkach uczestniczących w badaniach. W latach 1995-97 do programu włączono około 20.000 pacjentów których losy życiowe będą nadal śledzone przez co najmniej dwa lata po zakończeniu terapii. W latach 1998/99 planuje się kilka badań pogłębionych w wybranych placówkach i zakończenie całego programu. Planowane analizy będą w większym stopniu skoncentrowane na przebiegu terapii osób uzależnionych od alkoholu i jego wpływie na efekty leczenia.

Jednym z ważnych aspektów przemian w praktyce lecznictwa odwykowego wyłaniających się z wyżej wspomnianych działań, jest intensywny rozwój programów pomocy psychologicznej dla dorosłych członków rodzin alkoholowych oraz wyłaniająca się aktualnie koncepcja współuzależnienia i podejścia psychoterapeutycznego specyficznego dla tego typu zaburzeń.

W 1997 przeprowadzony został pilotaż nowego programu badawczego, który obejmuje kilkanaście placówek odwykowych, w których prowadzone są oddziaływania psychoterapeutyczne dla współuzależnionych członków rodzin. W kolejnych artykułach przedstawiamy wyniki tego pilotażu oraz wstępny zarys koncepcji współuzależnienia i psychoterapii.

Na zakończenie przedstawiamy wyniki badań oceniających efekty programu PRO. Jest to szkoleniowo-terapeutyczny program dla nieprofesjonalistów związanych ze środowiskami samopomocy (klubami abstynenckimi, grupami AA i Alanon, gminnymi punktami konsultacyjnymi). Jest to jeden z najstarszych i ważnych obszarów

działalności Instytutu Psychologii Zdrowia, prowadzony od dziesięciu lat. Każdego roku w programie tym uczestniczy od 200 do 300 osób, na ogół trzeźwych alkoholiczków i członków ich rodzin. Stanowi on z jednej strony formę profesjonalnej pomocy psychologicznej, a z drugiej przygotowuje kadrę niezwykle cennych aktywistów pomagających ludziom z problemami alkoholowymi w Polsce. Część spośród nich po ukończeniu innych, bardziej profesjonalnych programów szkoleniowych (Studium Pomocy Psychologicznej i Studium Terapii Uzależnień) podejmuje etatową pracę w polskich placówkach odwykowych w charakterze instruktorów terapii uzależnień.